

El llatí i la seva didàctica

per JOSEP GOMILA I HOMAR
(Professor de llatí
del I.B. "Mossén Alcover")

Una de les assignatures més discutides del Batxillerat Unificat i Polivalent (B.U.P.) és sens dubte el llatí. Actualment està com a assignatura obligatòria al segon curs i com a optativa a tercer i C.O.U.

1.- Introducció

El primer problema que trobam els professors de llatí és l'aversion dels alumnes cap a l'assignatura. Quasi normalment la primera qüestió que hem de plantejar és la utilitat de l'assignatura, per què serveix? Aquesta qüestió és per a nosaltres utòpica, però demostra les deficiències de l'actual E.G.B. a on el llenguatge està en un pla secundari; això posa de manifest les deficiències lingüístiques dels alumnes que arriben a B.U.P.

Els alumnes es queixen que l'assignatura és àrida i pesada i no l'hi troben una utilitat concreta. El problema està sens cap dubte en relació a la didàctica de l'assignatura.

Dins l'actual batxillerat figura com a "Lengua Latina y Civilización Romana".

Enfocam el llatí a partir de la "Lengua" o de la "Civilización"? Lògicament els alumnes prefereixen qualsevol tema de Civilització que una qüestió gramatical. La solució ideal seria poder conjugar ambdues tesis.

Partir d'un text llatí referent per exemple al Circ Romà i aprofitar-lo per anar explicant una sèrie de qüestions gramaticals sens dubte bàsiques i necessàries per poder traduir unes frases amb certa soltesa, ja que la majoria de professors sostenim la idea que *el text ha d'esser l'eix en torn del qual gira tot l'aprenentatge del llatí*.

Aquesta és la raó per la qual preferim la utilització de textos des del primer moment. Ara bé, quins criteris hem de seguir per escollir aquests textos?

Consider que hi ha d'haver tres característiques fonamentals: els textos han d'esser autèntics, clàssics i interessants.

El terme autèntic es refereix a textos originals, no adaptats ni corregits. Les dificultats apareixen en el moment de cercar textos amb aquestes característiques i que a la vegada presentin unes dificultats progressives.

Per poder fruit dels textos, abans hi ha la tasca àrida de l'aprenentatge de la morfologia, la sintaxi i el vocabulari.

Respecte a la morfologia, la controversia és si el seu estudi ha d'esser memorístic o intuïtiu. S'han de fer examens per avaluar aquesta matèria o els alumnes han d'intuir per el context oracional que el morfema —AM, que poden trobar a ros— AM és un acusatiu en funció d'objecte directe. Les opinions i criteris dels professors estan dividides.

La sintaxi es necessària. Respecte a ella tenim la possibilitat d'enfocar-la des del punt de vista de la gramàtica tradicional o de la gramàtica generativa.

El vocabulari dona als alumnes la possibilitat de fruit de la llengua llatina. Jo estic totalment en desacord amb l'estudi memorístic de paraules llatines i totalment d'acord que els alumnes es facin un quadern de vocabulari en base a un índex de freqüència. La utilització del quadern garanteix un aprenentatge

mínim d'unes cent cinquanta paraules d'us més freqüent. A part d'això son importantíssims els exercicis etimològics que fan veure l'evolució de les paraules llatines a la seva llengua i al mateix temps nos permet iniciar unes mínimes explicacions de fonètica.

Quan van descobrint totes aquestes possibilitats que els dona el llatí és quan comencen a veure la utilitat de l'assignatura.

Un altre element negatiu se'ns presenta: el temps. Un curs lectiu de segon de B.U.P. amb una mitjana de cent vint-i-quatre hores lectives, no permet als alumnes més que traduir i comentar una sèrie de frase inconnexes i deslligades d'un context, les quals poc poden motivar els nostres alumnes.

Una altra qüestió és que molts d'aquests alumnes només veuran llatí a segon de B.U.P., ja que a tercer prendran la branca de Ciències a la qual no hi ha llatí. Això ens du a sa qüestió següent: Hem d'ensenyar un llatí diferent als alumnes que només faran un curs de llatí? Caldria separar els alumnes de lletres dels de ciències ja a segon de B.U.P.?

La resposta és que els continguts han d'esser els mateixos. Tot primer curs de llatí està en funció de la posterior traducció de texts clàssics. Jo descartaria fer dues classes d'assignatura ja que les ensenyances han d'esser comunes.

Una vegada esbocinada la introducció al tema explicaré una sèrie de qüestions concretes relatives a la didàctica i altres qüestions.

2.- Sistemes d'ensenyança

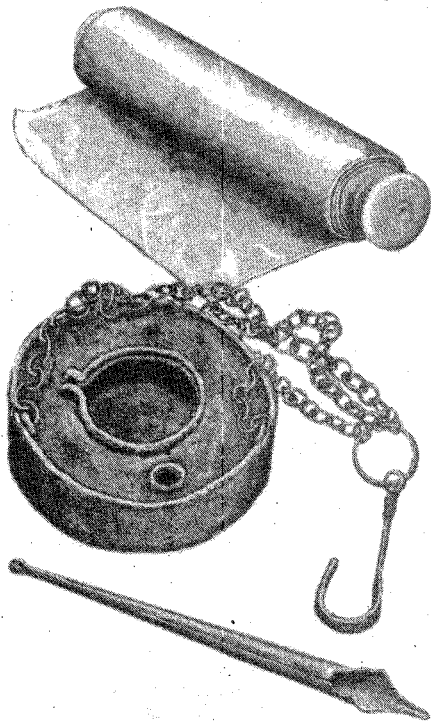
El sistema es defineix com el camí que recorre el pensament per a adquirir la veritat. Més concretament és *el procediment que s'ha d'utilitzar per arribar amb seguretat, rapidesa i eficàcia al fi que es persegueix en l'activitat científica*.

És evident que com qualsevol altre matèria, la metodologia del llatí ha utilitzat els sistemes tradicionals, bassats en l'estudi normatiu de la llengua, estudi que presuposa l'aprenentatge nou i previ de la gramàtica, abans d'entrar en contacte amb els texts.

Referent a això Bartil Mamberg, *La lengua y el hombre*, Col. Itsmo, Madrid, 1970, escriu: "És evident que tota activitat d'ensenyança, ha de basar-se en un coneixement profund de la mateixa llengua, en totes ses seves formes".

Aquests sistemes amb un llarg bagatge de mèrits i la seva càrrega de defectes han format moltes generacions de llatinistes.

Ara bé, és evident que la condició del estudiant d'avui, obliga a plantejar l'aprenentatge des d'una perspectiva global i amb referència als sistemes moderns. Aquests sistemes tenen un caràcter predominantment actiu. A diferència dels tradicionals utilitzen la gramàtica com alguna cosa merament instrumental i secundari i en ells hi ha un predomini clar del que és formatiu sobre la informació i especialment un estímulo de les facultats creatives i investigadores dels alumnes.

“A structural Approach to Latin” és el títol d’una interessant aportació presentada en el III Congrés Internacional de Llatí viu, celebrat del 2 al 4 de Setembre de 1963, a Estrasburgo.

Durant la segona sessió el professor Godwin B. Beach, del Trinity College de Hartford, va exposar el tema de “La pedagogia del Llatí i l’utilització de les tècniques modernes”; va defensar la tesi que l’alumne ha de penetrar en el caràcter del llatí de la mateixa manera que els nins aprenen la llengua materna.

Amb aquesta mateixa tesi han arribat a les llibreries fa poc temps els llibres editats per “The Scottish Classics Group” titulats *Ecce Romani* i que presenten l’ensenyament del llatí com un curs de lectura comprensiva (A Latin Reading Course).

Altres innovacions del sistema d’ensenyament dignes de mencionar són “The Nature Method Language Institutes”, sistema basat en el mètode natural, és a dir “Lingua Latina secundum naturae rationem explicata”.

D’altra banda l’Institut Pontifici d’Alta Llatinitat ha publicat “Nova Verba Latina” que vol donar al llatí un aspecte de llengua viva i creant neologismes. Com a mostra d’aquest estil un breu fragment: “Gaec est machina scriptoria Hispano-Olivettiana —novum quidem exemplar Domus, “Lexicon 80” dicitur, quae ut vides vere cataphracta est—”;

3.- La classe.

Aquest és per desgràcia l’únic eix damunt el que es mou la vida professional de l’ensenyant. Es desenvoluparà segons les tècniques de treball individual o en petits grups, d’acord amb l’oportunitat i les circumstàncies.

3.1 Activitats

El principi d’una pedagogia participativa té la màxima aplicació dins la classe. la participació dels alumnes es concreta en torn a dos punts bàsics: la didàctica de l’interès i la didàctica de la comprensió.

La primera tendeix a promoure en l’alumne la seva subjectivitat per aprofitar millor l’assignatura i es basa en el principi normatiu general de considerar el llatí com essencialment humà.

La segona exigeix del professor ordre en els conceptes i claredat en l’exposició; l’alumne ha de tenir una actitud de màxima obertura i l’ús màxim de les seves facultats intel·lectuals.

Com a activitat bàsica proposam la lectura de textos llatins preferentment clàssics.

Activitats complementàries.

L’ordre de 22 de Març de 1975 (B.O.E. 18-4-75) estableix que ... els centres docents hauran de prendre en consideració la complexitat del procés educatiu que no ha de limitar-se a la transmissió de coneixements, per la qual cosa s’ha de dur a terme la programació d’altres activitats de caràcter jorntiu que són indispensables per complir les finalitats que l’Article 22 de la Llei General d’Educació assenyala per el batxillerat.

El professor ha de fomentar tals activitats, suggerint, orientant i seleccionant aquestes activitats en relació a l’interès de l’alumne la qual cosa aconseguirà unes certes garanties de motivació.

Aquestes activitats complementàries les dividim en intel·lectuals, culturals, i tècnico-artístiques.

Per acabar aquest article enumeram diferents activitats de cada grup:

- Intel·lectuals

- Conferències a càrrec d’altres professors dels Seminaris de l’àrea lingüística o antropològica, o dels professors de llatí d’altres Institucions o de les Facultats Universitàries de les Illes Balears.

- Col·loquis sobre temes concrets del món romà, suggerits per la lectura d’un text.

- El·laboració d’un petit quadern de “Dicta”, col·lecció d’aforismes o frases llatines d’ús corrent en la llengua quotidiana, amb la seva traducció.

- Recopilació de dades tocant als foners balears.

- Culturals

- Projecció de diapositives de temàtica llatina.

- Excursió a la ciutat romana de Pollentia.

- Excursió als monuments romans de les Illes Balears, excavacions, o a les basíliques Pelocristianes de Son Peretó (Manacor) i Alcúdia.

- Visita a la secció romana dels museus locals (Museu de Mallorca, Museu de l’Església, Santuari de Lluc, Museu d’Artà, Fundació Bauçà de Felanitx).

- Representació o lectura dramatitzada d’alguna obra o fragments d’obres teatrals llatines (Aulularia de Plauto).

- Tècnico-artístiques

- El·laboració de mapes (Regions d’Italia i principals ciutats; el Latium; Roma i les set Colines; Hispania i les seves divisions durant la república, etc...), plans d’acord amb el seminari de Dibuix Tècnic.

- Dibuix de la planta i alçada d’una casa romana amb els noms de les seves dependències.

- Dibuix i descripció de l’armadura d’un soldat romà.

- Dibuix d’una perspectiva d’un amfiteatre, circ, pont i aqüeducte.

- Representació gràfica de la tipologia d’amfores trobades a les excavacions dels predis mallorquins de S’Illot i es Sec.

- Dibuix i descripció de màquines de guerra: turrus ambulatoira, tormenta, catapultula, scorpio.

Nota: Aquest article sols vol expressar l’opinió de l’autor en vistes a la situació actual del llatí dins l’actual batxillerat i al mateix temps posar de manifest algunes teories amb quals crec que aquesta assignatura seria més agradable als nostres alumnes.

D’altra banda, com crec que s’ha posat de manifest al llarg de l’article, aquest està enfocat preferentment en relació als alumnes que estudien segon de B.U.P.